

فصلنامه علمی رهیافت های نوین در مطالعات اسلامی

License Number: 85625 Article Cod: Y3N8A879 ISSN-P: 2676-6442

آسیب شناسی برنامه های ماهواره ای بر بنیان خانواده

از منظر فقه و حقوق

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۴/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۰۹/۱۸)

دکتر خلیل الله احمدوند^۱

استادیار گروه الهیات، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی کرمانشاه، ایران

زهرا زیوری میرزائی

دانشجوی کارشناسی ارشد، الهیات، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

چکیده

امروزه گسترش و سایل ارتباطی سبب رویارویی انسان با اطلاعات گوناگون و متنوع از محیط های مختلف شده است که نتیجه و پیامد آن تأثیر به روی تمام جوانب دیگر زندگی و از جمله خانواده ها بوده است. هدف اصلی این پژوهش بررسی فقهی و حقوقی آسیبهای ماهواره بر خانواده ها می باشد. همچنان که ماهواره می تواند در هوشیار کردن، اطلاع رسانی و در حوزه پژوهش، سیاست و... نقش مهمی داشته باشد؛ برنامه های تخریبی و نابهنجاری نیز دارد؛ تا جایی که برخی از جامعه شناسان و کارشناسان فرهنگی را بر آن داشته تا برای مصونیت جامعه انسانی، به ویژه نهاد خانواده چاره اندیشی کنند. بدین ترتیب، تأثیر برنامه های این ابزار قدرتمند بر افکار عمومی و عملکرد آن را به ویژه از نظر تربیتی و جامعه پذیری نباید از نظر دور داشت.

واژگان کلیدی: ماهواره، آسیبهای اجتماعی، فقه و حقوق، خانواده

^۱. نویسنده مسئول

با تغییر و تحول‌های به وجود آمده در سالهای اخیر و حضور فعال بانوان در جامعه، و نقش کلیدی آنها در نظام خانواده و اجتماعی، نهاد خانواده با مسایل و چالشهای مختلفی مواجه و باعث دغدغه و نگرانی‌هایی در میان کارشناسان و نیز خانواده‌ها شده است (محمدی، ۱۳۸۸). افزون بر جهان شدن و پیامدهای حاصله از آن، برنامه‌های ماهواره‌ای بیشتر سبب اختلالات روان‌پریشی و بی‌خوشتن‌شدگی مخاطبان، به ویژه بانوان می‌شود و از طرف دیگر فراگردهای تفکر مختل، در اثر مشاهده برنامه‌های هیجان‌انگیز و رخوت‌آور ماهواره‌ای شکل می‌گیرد که پرش‌ایده‌ها با شتاب فکر، انسداد تفکر و قطع جریان تفکر سالم را به همراه دارد. استفاده از ماهواره در تمامی زمینه‌های زندگی نوجوانان و جوانان تأثیرات شگرف و عمیقی برجای می‌گذارد. طبق پژوهش‌های انجام شده در سالهای اخیر جرایم و جنایات دامنه‌دار و وحشتناکی همچون زنا با محارم، مشکلات جنسی شدید در میان نوجوانان دختر و پسری که در سازمان بهزیستی نگهداری می‌شوند تا به سن قانونی زندان برسند و بیماری‌های روانی به نوع از تبعات تماشای برنامه‌های گمراه‌کننده ماهواره است. ایجاد ضعفهای روحی و جسمی، از بین رفتن قید و بندهای اخلاقی و کشمکش اخلاقی و کشمکش مداوم با خانواده‌های سنتی و مذهبی، نوجوانان را از پیشرفت و عداوت و درگیری‌ها در جامعه افزایش یافته و فرار از قانون زیاد می‌شود و رعب و وحشت سایه شوم خود را بر جامعه می‌گستراند. از بین رفتن قوانین دینی و مذهبی، شکسته شدن حریم‌ها و چارچوب فرهنگی از طریق رهیابی فرهنگ‌ناشناس غربی، کیان و صیانت خانواده‌ها را متزلزل کرده و همین امر موجب بالا رفتن سرسام‌آور آمار طلاق در جامعه شده است، از طرفی دیگر تعداد افراد مجرد در جامعه افزایش یافته که این امر در میان برخی جوانان دختر و پسری که در سن ازدواج قرار دارند موجب برقراری روابط نامشروع شده و مفساد اجتماعی بی‌شماری را به باور آورده است. قرآن کریم از آغاز خلقت چگونگی آفرینش زن و مرد را یکسان دیده و آن را در خلال موضوعاتی چون سجده فرشتگان، دمیدن روح الهی، تعلیم، عهد، وسوسه شیطان، عصیان، تلقی کلمات، توبه و

مبدا آفرینش طرح کرده است. این فکر که زن فقط و فقط باید در کنج خانه محبوس بماند و حتی با حفظ حریم و رعایت عفاف هم از علم و از هر کمالی، الزاما باید محروم بماند و کاری جز اطفای شهوت مرد و خدمتکاری او ندارد و... علاوه بر اینکه با اسلام جور نمی آید، ضد عواطف انسانی است. شناسایی نیازهای خانواده یکی از پایه های اصلی برای اجتهاد و پژوهش درست در مسائل مربوط به آن است اگرچنین آگاهی به دست نیاید برداشت و فتواها با مشکل همراه خواهد بود موضوع عدم توجه به روحیات و احساسات زن نیز قابل بحث است اگر منظور این باشد که نباید حکم بدون توجه به روحیات خانواده جعل شود، چنین موضوعی مربوط به شان شارع (قانونگذار) است نه مربوط به مجتهد به عنوان استنباط کننده حکم که صرفا به کشف قرائن و رموز می پردازد، و اگر منظور آن است که مجتهد گاه در تطبیق قواعد شرعی بر مصادیق خود به دلیل مرد بودن گرفتار غفلت می شود و نمی تواند شرایط ویژه خانواده را که می تواند موضوعی برای حکمی دیگر باشد، دریابد، حرف صحیحی است. در حوزه مسائل خانواده اهتمام به قرآن یادآوری از آن نقش تعیین کننده ای دارد؛ زیرا از یک سو آیات قرآنی در حوزه مسائل خانواده بسیار است و از طرف دیگر روایت ها نیز فراوان و البته با مضامین مختلف. در این میان برخی از بخشهای فقه - به جز آفت های عامی که متوجه ی همه ی ابواب و بخشها است - دچار آسیب های خاص خود است. مسائل خانواده یکی از همین بخشهاست هر پدیده ای که در زندگی آدمی شکل می گیرد در بستر حیات خویش ممکن است گرفتار آفت ها و آسیب هایی گردد که آن را از خاستگاه اصلی اش دور سازد؛ بنابراین برای جلوگیری از آفت ها و آسیب ها باید نظارتی پیوسته و بیرونی حاکم بر آن باشد لذا بررسی آسیب های اجتماعی خانواده از نظر فقهی و حقوقی خود از ملزومات جامعه امروز ایران می باشد.

بخش اول: تلویزیون های ماهواره ای

هنگامی که برای اولین بار تلویزیون های ماهواره ای با رویکرد تجاری و بازرگانی وارد عرصه ارائه خدمات شدند، هنوز آنتن های بشقابی خانگی بسیار کم تعداد، بزرگ و گران قیمت

بودند. اما امروزه یافتن پشت بام ساختمان‌هایی که فاقد این بشقاب‌ها باشند، کار دشواری به نظر می‌رسد. به علاوه دیگر این آنتن‌ها به بزرگی قدیم نیستند و بسیار کوچکتر شده‌اند. شرکت‌های تلویزیون ماهواره‌ای بزرگ، این روزها اوقات فراغت بسیاری از مردم جهان را با برنامه‌هایی همچون، فیلم، موسیقی، ورزش، اخبار و حوادث، پر می‌کنند. پخش برنامه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای تقریباً مشابه پخش همگانی تلویزیونی است. پخش همگانی تلویزیونی، سرویسی است که به صورت مستقیم و بدون نیاز به سیم و کابل، برنامه‌های تلویزیونی را به دستگاه گیرنده بیننده می‌رساند.^۱

بخش دوم: کاربرد ماهواره تلویزیونی

تلویزیون‌های ماهواره‌ای مشکلات ناشی از محدودیت در برد و تحریف امواج را به واسطه انتشار امواج از طریق ماهواره‌های قرار گرفته در مدار زمین، تا حدود زیادی کاهش می‌دهند. سیستم‌های ماهواره‌ای و به خصوص ماهواره‌های تلویزیونی، جهت ارسال و دریافت سیگنال‌های رادیویی از آنتن‌های مخصوص که بشقاب‌های ماهواره^۲ نامیده می‌شوند استفاده می‌کنند. ماهواره‌های تلویزیونی همگی در محدوده مدار زمین قرار گرفته‌اند، این ماهواره‌ها با سرعتی برابر ۱۱ هزار کیلومتر در ساعت به سمت فضا پرتاب شده و در فاصله تقریبی ۳۷.۵۰۰ کیلومتری از زمین قرار خواهند گرفت. در چنین سرعت و ارتفاعی ماهواره‌ها می‌توانند هر ۲۴ ساعت یا شبانه روز، یک بار به دور کره زمین بگردند.^۳ نسل‌های قدیمی سیستم‌های پخش تلویزیونی ماهواره‌ای، بر روی باندهای (سی) که شامل گستره فرکانس رادیویی از ۳.۴ گیگا هرتز تا ۷ گیگا هرتز بود، برنامه پخش می‌کردند. همچنین در انتشار دیجیتال ماهواره‌ای،

^۱ - ماهینی، محمد اسماعیل، تکنولوژی‌های مدرن، تهران، انتشارات البرز، چاپ اول، ۱۳۹۱، ص ۶۳

^۲ - DISH

^۳ - معتمد نژاد، یوسف، ماهواره‌های ارتباطی، تهران، انتشارات دانش، ۱۳۷۱، ص ۱۵۲

برنامه ها هم اکنون بر روی باندهی به نام (کا یو^۲) با گستره ۱۲ الی ۱۴ گیگا هرتز پخش می شوند.

بخش سوم: تاریخچه ماهواره تلویزیونی

اولین کسی که ایده ارتباط ماهواره ای را مطرح کرد نه مهندس بود و نه کسی که در کارهای فنی سررشته داشت ولی نگاه بسیار عمیقی نسبت به دنیای پیرامون خود داشت و به اصطلاح آینده نگر بود. این شخص اسمش آرتور سی کلارک بود. آرتور سی کلارک ایده ارتباط ماهواره ای را در مقاله ای به نام اکستراترستریال رلایس^۳ در سال ۱۹۴۵ مطرح کرد. به این صورت که با قرار دادن ۳ ماهواره در مدار ژئوسنکرون می توان کل کره زمین را تحت پوشش ارتباط ماهواره ای قرار داد. آرتور سی کلارک هر چند با طرح این ایده به تلویزیون ماهواره ای فکر نکرده بود ولی آنقدر عمر کرد تا ببیند که مقاله او الهام بخش تلویزیون ماهواره ای شد. اولین ماهواره ای که برای فرستادن سیگنال تلویزیونی بکار رفت، ماهواره تل استار در سال ۱۹۶۲ بود که سیگنال های تلویزیونی را از اروپا به آمریکا می فرستاد. در آن سال ها سیگنال تلویزیونی را ایستگاه های زمینی با تجهیزات پیشرفته آن زمان (که الان همان دستگاه ها بسیار پیش پا افتاده شده اند) می گرفتند و به صورت امواج تلویزیونی به اصطلاح رله می کردند. شاید برایتان جالب باشد که اولین شبکه ملی تلویزیون ماهواره ای در سال ۱۹۶۷ توسط شوروی سابق راه اندازی شد. این شبکه اریبتا^۴ نامیده شد و کانال های تلویزیونی را به ایستگاه های زمینی می فرستاد و آنها نیز به نوبه خود سیگنال ها را به صورت زمینی از طریق کابل به تلویزیون های خانگی رله می کردند. سال ۱۹۷۴ اولین دسترسی سیگنال از ماهواره به تلویزیون به کمک رسیور و به طور مستقیم آزمایش شد. در آن سال ها این کار بسیار گران تمام می شد

۱-c

۲-KU

۳- Extraterrestrial Relays (۱۹۴۵)

۴-Orbita

و برای تجاری شدن هنوز سالها وقت نیاز داشت با این حال بیشتر مورد استفاده شرکت های تلویزیون کابلی برای گرفتن تصویر و رله کردن آن بر روی کابل و رساندن آن به خانه مشتریان خود بکار گرفته می شد. استفاده شخصی از سیگنال ماهواره هنوز وجود نداشت. هر چند در همان دهه ۷۰ میلادی یک پرفسور دانشگاه استنفورد آنتن و دستگاه بزرگی را برای استفاده شخصی خود درست کرد که می توانست صد ها کانال تلویزیونی ماهواره ای که برای استفاده شرکت های تلویزیون کابلی آن زمان استفاده می شد، دریافت کرده و به تماشای فیلم های مورد علاقه خود بپردازد. این پرفسور که تیلور هاوارد^۱ نام داشت بعد از مدتی دیدن فیلم های مورد علاقه خود از طریق آنتن و دستگاه ابداعی خود دچار وجدان درد می شود و یک چک به مبلغ ۱۰۰ دلار برای شرکتی که کانال ها را بر روی ماهواره قرار می داد، فرستاد تا از این طریق دین خود را بابت دیدن کانال ها پرداخت کرده باشد. اما بعد از مدتی با کمال تعجب دید که چک او توسط شرکت بازگردانده شده و ضمن نپذیرفتن ۱۰۰ دلار برای جناب پرفسور نوشتند که شرکت مذکور فقط طرف قرارداد شرکت های بزرگ کابلی است نه افراد شخصی. این کار هاوارد مثل بمب تو دنیای تکنولوژی ارتباطی صدا داد و عده ای را به فکر دریافت مستقیم کانال های تلویزیونی از ماهواره انداخت.^۲ سال های بین ۱۹۸۱ و ۱۹۸۵ را می توان سال های توسعه آنتن های بشقابی خیلی بزرگ برای دیدن کانال های ماهواره ای نامید. ولی هنوز کاملاً همه گیر نشده بود. آنهم بیشتر به خاطر قیمت. در سال ۱۹۸۱ یک دستگاه آنتن با رسیور ماهواره حدود ۱۰,۰۰۰ دلار برای مصرف کننده آب می خورد. در اواخر سال ۱۹۸۵ این مبلغ به ۳۰۰۰ دلار کاهش یافت. قطر آنتن ها در آن زمان به ۲ متر و حتی بیشتر هم می رسید. اواخر دهه هشتاد بود که آنتن ماهواره نسبتاً همه گیر شد. البته در ایران با چند سال تاخیر یعنی اوایل دهه نود بود که آنتن ماهواره اول در سطوح مرفه جامعه و با ارزان شدن بیشتر آن به سایر لایه ها و طبقات اجتماعی رسوخ کرد. امروزه با قیمت نسبتاً نازل می توان

^۱ -H. Taylor Howard

^۲ - میرزایی، محمد، تکنولوژی ماهواره ها، گاهنامه دانشگاه علم و صنعت، شماره ۳، ۱۳۸۸، ص ۱۸

یک دستگاه کامل ماهواره تهیه کرد. با وجود این کاهش هنوز وقتی که مشتریان ما در مورد قیمت یک دستگاه کامل به همراه نصب از ما می پرسند و ما قیمت حدود ۲۵۰ دلاری (۱۸۰۰ کرون سوئد) را به آنها پیشنهاد می دهیم، برخی باز هم چانه می زنند تا تخفیف بیشتری نصیبشان شود. به باورم این عادتی است ریشه دار در الگوی خرید ما ایرانیان که جنسی ولو با قیمت ارزان هم که باشد باید چانه بزنیم. بعد ها شاید در مورد فرهنگ چانه زنی بیشتر بحث کنم و نشان خواهم داد که چگونه چانه زنی در جوامع صنعتی کار کرد خود را از دست داده است.

بخش چهارم: ماهواره از منظر فقه

بند اول: حرمت شرعی ماهواره

در مورد چگونگی استفاده از «ماهواره» یا هر ابزار و تکنولوژی دیگری باید به چند نکته دقت شود. اول آن که معمولاً در ذات هیچ تکنولوژی یا ابزاری، حرمتی قرار ندارد، مگر آن که صرفاً برای حرام ساخته شده باشد و هیچ استفاده حلالی از آن معمول نباشد (مثل ورق). پس عمده جنبه حرمت استفاده از اشیای متفاوت، به چرایی، نحوه و نتیجه استفاده از آن برمی گردد. پس، اصل بر این است که در ذات استفاده از ماهواره نیز هیچ اشکالی نیست، بلکه حرمت به استفاده سوء و مضر از آن برمی گردد. چنانچه امروزه بسیاری با استفاده از دیش و دستگاه دریافت کننده فقط از شبکه‌های ایرانی استفاده می کنند و حرمتی هم ندارد. حرمت استفاده از ماهواره نیز در همین حد است. یعنی در اصل ماهواره حرمتی نیست. اما، این وسیله (در مصرف عمومی و نه تخصصی)، بیش از آن که عامل اطلاع‌رسانی باشد، عامل ترویج فساد و فحشا است و هیچ امکانی برای کنترل شخصی یا حکومتی استفاده از آن وجود ندارد. تمامی حملات تبلیغاتی، سایبری و ضد فرهنگی شیوع فساد و فحشا و تغییر فرهنگ نیز از همین طریق است. به خاطر همین بعضی از مراجع بزرگوار تقلید حرمت استفاده از ماهواره را مشروط به استفاده‌های غیرمشروع از آن کرده‌اند. گفتنی است مطابق با ماده یک قانون «ممنوعیت به

کارگیری تجهیزات دریافت ماهواره» مصوبه ۲۰ بهمن ماه سال مجلس شورای اسلامی، توزیع و استفاده از تجهیزات دریافت از ماهواره جز در مواردی که قانون تعیین کرده است ممنوع است.

بند دوم: حکم فقهی خرید و فروش ماهواره

در این قسمت وجوهی که محتمل است مانع صحت خرید و فروش ماهواره محسوب شوند مورد بررسی قرار گرفته است. وجوهی چون قصد حرام، مصداق کتب ضلال بودن، نهی موجود در روایت تحف العقول، مصداق آلت لهو بودن و مخالفت با قوانین جمهوری اسلامی پس از ملاحظه ی این وجوه، با عنایت به ادله فقهی و حکم مراجع معظم تقلید، حرمت خرید و فروش ماهواره نتیجه گرفته شده است. بایسته و شایسته است که متذکر شویم روش ما در بررسی حکم خرید و فروش ماهواره، شیوه ی «مقتضی و مانع» می باشد. یعنی ابتدا بررسی می کنیم که آیا مقتضی ای برای صحت بیع ماهواره هست یا خیر، اگر نبود که بیع آن باطل می باشد اما اگر مقتضی صحت وجود داشته باشد نوبت به این می رسد که ببینیم آیا مانعی بر سر راه این مقتضی وجود دارد یا نه. در اینکه بیع ماهواره داری مقتضی صحت هست تردید وجود دارد اما از آنجا که بزرگانی چون رهبر معظم انقلاب قائل به وجود چنین مقتضی ای هستند و همچنین از این جهت که حتی بنابر قول عدم وجود مقتضی صحت اگرچه این معامله باطل می باشد اما بررسی موانع می تواند به حکم حرمت تکلیفی (علاوه بر بطلان) منجر شود، لذا بحث از موانع خرید و فروش ماهواره لازم به نظر می رسد. همچنین گفتنی است که هر جا که حرمت تکلیفی معامله ای ثابت شود قطعاً بطلان آن نیز ثابت است اگرچه مقتضی صحت را هم داشته باشد. یعنی نهی تکلیفی ای که به معامله می خورد باعث فساد آن نیز می شود و لذا علاوه بر این که متابعین مرتکب حرام شده اند، تصرفات آنها در عوضین حرام خواهد بود.^۱

۱- بابایی، افشین، حقوق بین الملل و بخش مستقیم برنامه های ماهواره ای گروه مطالعات حقوقی سازمان صدا و سیما؛ تهران:

بخش سوم: ماهواره از منظر حقوق

بند اول: قانون ممنوعیت بکارگیری تجهیزات دریافت از ماهواره

ماده ۱ - به موجب این قانون ورود، توزیع و استفاده از تجهیزات دریافت از ماهواره جز در مواردی که قانون تعیین کرده است ممنوع می‌باشد.

ماده ۲ - وزارت کشور موظف است با استفاده از نیروهای انتظامی و یا نیروی مقاومت بسیج در اسرع وقت نسبت به جمع‌آوری تجهیزات دریافت از ماهواره اقدام نماید.

تبصره - مهلت جمع‌آوری تجهیزات موجود دریافت از ماهواره از تاریخ تصویب این قانون یک ماه می‌باشد. بعد از انقضای مهلت مذکور استفاده کنندگان به مجازات‌های تصریح شده در این قانون محکوم خواهند شد.

ماده ۳ - وزارت کشور موظف است با هماهنگی وزارت اطلاعات با وسایل ممکن نسبت به جلوگیری از ورود و توزیع تجهیزاتی که صرفاً برای دریافت از ماهواره مورد استفاده قرار می‌گیرد اقدام نماید و ضمن توقیف وسایل فوق‌عاملین آن را با وسایل توقیفی به مراجع صالحه قضائی معرفی نماید. نحوه هماهنگی در آیین‌نامه اجرایی مشخص خواهد شد.

تبصره - کلیه کالاهای ضبط و مصادره شده موضوع این قانون جهت توسعه پوشش رادیو و تلویزیونی کشور در اختیار سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران قرار می‌گیرد.

ماده ۴ - کلیه دستگاه‌های فرهنگی کشور موظفند اثرات مخرب استفاده از برنامه‌های منحرف‌کننده را در جامعه تبیین نمایند.^۱

۱- پایگاه آموزشی مهداد قوه قضاییه: حق دادخواهی و مراجع اعتراض در حوزه ماهواره و فرهنگ، کد خبر: ۵۲

ماده ۵ - سازمان صدا و سیما و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (مؤسسه رسانه‌های تصویری) می‌توانند نسبت به ضبط و پخش آن دسته از برنامه‌های ماهواره که مغایر با ارزش‌های و مبانی فرهنگ اسلامی و ملی نباشد اقدام نمایند.

ماده ۶ - دستگاه‌های صدا و سیما، پست و تلگراف و تلفن و سازمان‌های وابسته از شمول این قانون مستثنی می‌باشند.

تبصره - صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران به منظور واردات فرستنده‌ها، تجهیزات تولید و پخش و لوازم یدکی متعلق به آنها مواد اولیه تولیدفیلم و سریال از اخذ مجوز ورود و گواهی عدم ساخت وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی نظیر وزارتخانه‌های پست و تلگراف و تلفن، صنایع و بازرگانی و گواهی سازمان انرژی اتمی و ثبت سفارش وزارت بازرگانی معاف می‌باشد.

ماده ۷ - دستگاه‌ها و سازمان‌هایی که برای انجام وظایف قانونی خویش لازم است از تجهیزات دریافت از ماهواره استفاده نمایند باید مجوز لازم را از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با هماهنگی وزارتخانه‌های اطلاعات و پست و تلگراف و تلفن کسب نمایند.

ماده ۸ - واردکنندگان، تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان تجهیزات دریافت از ماهواره علاوه بر ضبط و مصادره اموال مکشوفه توسط دادگاه‌ها به مجازات ده تا یکصد میلیون ریال محکوم می‌گردند.

ماده ۹ - استفاده‌کنندگان از تجهیزات دریافت از ماهواره علاوه بر ضبط و مصادره اموال مکشوفه به مجازات نقدی از یک میلیون تا سه میلیون ریال محکوم می‌گردند.

الف - حمل، نگهداری، نصب و تعمیر تجهیزات دریافت از ماهواره ممنوع و مرتکبین به مجازات نقدی از یک تا پنج میلیون ریال محکوم می‌گردند.

ب - وجوه دریافتی بابت مجازات مواد ۸ و ۹ این قانون به خزانه واریز و صد درصد (۱۰۰٪) آن جهت تأمین هزینه‌های اجرای این قانون و مقابله با تهاجم فرهنگی در اختیار وزارتخانه‌های کشور و فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران قرار داده می‌شود تا در حدود اعتبارات مصوب بودجه سالانه کل کشور به مصرف برسد.

ماده ۱۰ - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری وزارت پست و تلگراف و تلفن و سازمان‌های ذیربط موظفند با استفاده از اهرم‌های حقوقی و بین‌المللی در جهت حراست از مرزهای فرهنگی کشور و حفظ کیان خانواده علیه برنامه‌های مخرب و مبتذل ماهواره اقدام لازم را انجام دهند.

تبصره - نشر آگهی‌های تبلیغاتی از طرق مختلف توسط مطبوعات، صدا و سیما یا تبلیغات شهری که متضمن جواز استفاده از برنامه‌های ماهواره می‌باشد ممنوع است.

ماده ۱۱ - دولت موظف است ظرف مدت یک ماه از تاریخ تصویب این قانون آیین‌نامه اجرایی آن را تهیه و تصویب نماید.^۱

قانون فوق مشتمل بر یازده ماده و چهار تبصره در جلسه روز یکشنبه بیست و سوم بهمن ماه یک هزار و سیصد و هفتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۳.۱۱.۲۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

بند دوم: جرم داشتن و استفاده از ماهواره

به موجب قانون ممنوعیت استفاده از تجهیزات ماهواره ای مصوب ۱۳۷۳ و ورود، توزیع و استفاده از تجهیزات دریافت از ماهواره جز در مواردی که قانون تعیین کرده است ممنوع می‌باشد و وزارت کشور موظف است با استفاده از نیروهای انتظامی و یا نیروی مقاومت بسیج در اسرع وقت نسبت به جمع‌آوری تجهیزات دریافت از ماهواره اقدام نماید. وزارت کشور

۱ - پایگاه آموزشی مهداد قوه قضاییه: حق دادخواهی و مراجع اعتراض در حوزه ماهواره و فرهنگ، کد خبر: ۵۲

موظف است با هماهنگی وزارت اطلاعات با وسایل ممکن نسبت به جلوگیری از ورود و توزیع تجهیزاتی که صرفاً برای دریافت از ماهواره مورد استفاده قرار می گیرد اقدام نماید و ضمن توقیف وسایل فوق عاملین آن را با وسائل توقیفی به مراجع صالحه قضائی معرفی نماید. کلیه کالاهای ضبط و مصادره شده موضوع این قانون جهت توسعه پوشش رادیو و تلویزیونی کشور در اختیار سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران قرار می گیرد.^۱ واردکنندگان، تولیدکنندگان و توزیع کنندگان تجهیزات دریافت از ماهواره علاوه بر ضبط و مصادره اموال مکشوفه توسط دادگاهها به مجازات ده تا یکصد میلیون ریال محکوم می گردند.

بند سوم: دیدگاههای حقوقی در مورد ماهواره ها^۲

وجه تمایز دوران فعالیت های کپیوس تا سال ۱۹۷۰ به طور عمده دو نظر بود که با قوت و شدت خاصی مطرح میشد - نظریه اول متعلق به ایالات متحده بود که اعمال هر نوع محدودیتی بر برنامه های پخش مستقیم ماهواره ای را مردود می دانست.

نظریه دوم ممنوعیت کامل پخش برنامه های مستقیم ماهواره ای در کشورهای گیرنده بود که حمایت کشورهای بلوک شرق را در پی داشت اما با آغاز دوره جدید از فعالیت های کپیوس بسیاری از دولتهای حامی ممنوعیت کامل پخش برنامه های مستقیم ماهواره ای، از نظر خود برگشتند و عمده تمرکز خود را بر «محتوای برنامه ای» استوار نمودند کشور فرانسه از همین کشورها بود. طرح پیشنهادی کشور فرانسه از این قرار بود که: کشورهای فرستنده باید به حاکمیت دولتهایی که در کشور و قلمرو خودتمایلی به استفاده از امواج ارسالی دیگران ندارند

۱- پاسخ و سؤالات از کمیسیون استفتانات و مشاورین حقوقی شورای عالی قضایی؛ جلد اول، سال ۱۳۶۲، مسئله شماره ۱۲، ص ۸۵
۲- ساروی، محسن - کیهان، محمد رضا عقد ماهواره و سیر تحولات قوانین مربوط به آن در حقوق ایران پژوهشنامه فرهنگ پانیز ۱۳۷۲ -

احترام بگذارند. اصل بر آزادی جریان اطلاعات بوده که به موجب آن دولتها مجاز به پخش آزادانه اطلاعات از طریق فضای ماورای جو هستند.^۱

بخش چهارم: آسیب‌های ماهواره

بند اول: آسیب‌های فردی (روحي و روانی، متأثر از فیلم‌های مبتذل و خشن)

- روان پریشی

مردی که همواره در ماهواره نامحرم را با آن بدن نیمه عریان و آرایش شده ببیند و نتواند به آرزوی خود برسد. به صورت عقده در خود ریخته و دچار بیماری روان پریشی خواهد شد.

«عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا فِي أَصْحَابِهِ إِذْ مَرَّتْ بِهِمْ امْرَأَةٌ جَمِيلَةٌ فَرَمَقَهَا الْقَوْمُ بِأَبْصَارِهِمْ فَقَالَ عَ إِنَّ عِيُونَ هَذِهِ الْفُحُولِ طَوَامِحُ وَإِنَّ ذَلِكَ سَبَبُ هَيْبَتِهَا فَإِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى امْرَأَةٍ تُعْجِبُهُ فَيُلَامِسُ أَهْلَهُ فَإِنَّمَا هِيَ امْرَأَةٌ كَأَمْرَأَةٍ»

روایت شده از امام علی (علیه السلام) در میان یارانش نشسته بود که زنی زیبا از کنار آنها عبور نمود و عده ای از آنها به او خیره شدند پس امام (علیه السلام) فرمود: همانا دیدگان این بزرگان طمع کار است و این نگاه‌های خیره سبب ایجاد تصور ذهنی می‌شود بنابراین، هنگامی که یکی از شما به زنی نگاه کند که از او خوشش بیاید باید با همسر خود آمیزش کند، (و بداند) آن زن، زنی است همچو زن خودش.^۲

«أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ مَنْ تَعَلَّقَ قَلْبُهُ بِالذَّنْبِ تَعَلَّقَ قَلْبُهُ بِهٖ ثَلَاثَ خِصَالٍ هُمْ لَا يَفْنَى وَ أَمَلٍ لَا يُدْرِكُ وَ رَجَاءٍ لَا يُتَالُ»^۳

۱- امامی حسن؛ حقوق مدنی، جلد ششم، چاپ اول، تهران، انتشارات اسلامی، سال ۱۳۷۱، ص ۴۵

۲- شیخ محمد حسن حرّ عاملی، وسائل الشیعه جلد ۲۰ ص ۱۰۶

۳- ثقة الاسلام ابی جعفر محمد بن یعقوب بن اسحاق الكلینی الرازی، اصول کافی جلد ۵ ص ۳۲۰

امام صادق (علیه السلام) فرمود: هر کس قلبش به دنیا تعلق پیدا کند قلبش به سه خصلت تعلق پیدا کند. گرفتاری که تمام نمی شود، و آرزوی که درک نمی کند و امیدی که به آن نمی رسد.

وَقَالَ عَمَّنْ أَمَّلَ فَاجِرًا كَانَ أَذْنَىٰ عُقُوبَتِهِ الْحَرَمَانَ

«هر کس آرزوی گناه داشته باشد کمترین عقوبتش پشیمانی است.»^۱

- حسرت و پشیمانی

«أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ النَّظْرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كَمَّ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً طَوِيلَةً»

امام صادق (علیه السلام) فرمود: نگاه (حرام) تیری از تیرهای مسموم شیطان می باشد؛ و چه بسا نگاه حرامی که حسرت و پشیمانی (روانی) طولانی را به جای می گذارد.^۲

- خود ارضایی

دیدن صحنه های محرک و شهوت انگیز در فیلم های ماهواره مخصوصاً برای جوانانی که توان اطفاء شهوت از راه شرعی را ندارند، موجب روی آوردن به دفع شهوت از راه استمناء می گردد.

- افسردگی شدید و گاه همراه با خودکشی

انحطاط و دور افتادگی از اصل خود با دیدن انواع و اقسام فیلم ها و به وجود آمدن احساس پوچی و بی هویتی و دور شدن از یاد خدا و هجوم تاریکی ها و بیماری های روانی انسان را به سمت خودکشی سوق می دهد.

۱- علامه مجلسی، بحارالانوار جلد ۷۵ ص ۸۳

۲- اصول کافی جلد ۵ ص ۵۵۹

بند دوم: آسیب های اجتماعی

- ایجاد روابط ناسالم

با به نمایش گذاشتن انواع فیلم های شهوت انگیز و روابط نامشروع کم کم روابط ناسالم بین زن و مرد نامحرم عادی شده و منجر به فساد خانواده و اجتماع می گردد.

- افزایش جرایم توسط نمایش تصاویر خشونت بار

سهل و آسان نشان دادن کشتار و قتل و هر گونه جنایت با سلاح سرد و گرم ترس بیننده را فرو می ریزد و موجبات بالا رفتن آمار جرم و جنایت در جامعه را پدید می آورد.

- ترویج مد گرایی و ارائه مد های آرایشی و پوشش زننده

امام صادق (علیه السلام): اوحی الله عز و جلالی النبی من الانبیاء قل للمؤمنین: لا تلبسوا لبس اعدائو لا تطمعوا طعام اعدائی ولا تسلكوا مسالك اعدائی، فتكونوا اعدائی كما هم اعدائی: خداوند بزرگ به پیامبری از پیامبران وحی نمود که به مؤمنین بگو: لباس دشمنان مرا نپوشید، غذای آنان را نخورید و از راه آنان نروید (آنان را الگوی خود قرار ندهید) که در این صورت از دشمنان من محسوب می شوید، همان طور که آنان دشمنان من هستند.^۱

- ترویج عقاید و فرقه های نادرست و غیر اخلاقی مثل شیطان پرستی

- از بین رفتن قبح روابط غیر اخلاقی در بین مردم

قال الله تبارک و تعالی : ان الذین یحبون ان تشیع الفاحشه فی الذین آمنوا لهم عذاب الیم : برای کسانی که دوست دارند در باره مؤمنان زنا شایع شود، در دنیا و آخرت عذابی درد آور مهیاست خدا می داند و شما نمی دانید.^۱

- نابود کردن فرهنگ مردم جهان، اعم از سنت ها، آداب و رسوم

- تلاش بر ایجاد هیجانات، خوشی ها، تفریحات، سرگرمی های کاذب در بین مردم

- ایجاد فرهنگ مصرف و تبلیغ کالا های غربی و دور نگه داشتن مردم از خود کفایی

- سست شدن بنیان خانواده

(اختلاف بین خانواده بین همسران - مرزها و حریم خانواده را می شکنند - طلاق و جدایی را فراهم می کنند). قال الله تبارک و تعالی : قوا انفسکم و اهلیکم نارا : خود و خاندانتان را از (عذاب) آتش حفظ کنید. (تحریم آیه ۶)

- پایین آمدن سطح رضایتمندی همسران

مرد و یا زنی که همواره صحنه های مستهجن به واسطه فیلم های ماهواره برای او عادی شده باشد دیگر به واسطه همسر راضی نمی گردد. و این اولین قدم فساد زن و مرد در خانواده می باشد.

«عَنْ عَلِيٍّ ع فِي حَدِيثِ الْأَرْبَعِيَّةِ قَالَ إِذَا رَأَى أَحَدَكُمْ امْرَأَةً تُعْجِبُهُ فُلَيَاتِ أَهْلَهُ فَإِنَّ عِنْدَ أَهْلِهِ مِثْلَ مَا رَأَى فَلَا يَجْعَلَنَّ لِلشَّيْطَانِ عَلَى قَلْبِهِ سَبِيلًا لِيَصْرِفَ بَصَرَهُ عَنْهَا»

علی (علیه السلام) فرمود: هرگاه از زنی خوششان آمد نزد همسر خود بروید (وبا او رابطه زناشویی برقرار کنید). زیرا همسر شما هم مثل اوست و برای شیطان در قلب خود راهی قرار ندهید، تا اینکه آن زن از خاطر شما برود.

- الگوگیری غلط

قال رسول الله (صلى الله عليه وآله): لا يتبه الزى بالزى حتى يشبه الخلق بالخلق، ومن شبه به قوم فهو منهم: شکل‌ها به یکدیگر همانند نمی‌گردد، جز آنکه خلق و خواها به هم نزدیک گردد، و هرکس خود را شبیه گروهی سازد، از آنان به شمار می‌رود.^۱

- ایجاد فراموشی هدف

علی (علیه السلام): من كانت الدنيا اكبر همه طال شقاؤه و غمه: آن شخص که دنیا بزرگ‌ترین هدف وی باشد، همواره گرفتار بدبختی و اندوه خواهد شد.^۲

- فراموشی معاد

با توجه دادن به دنیای محض و لذت‌های زودگذر و فانی کردن مردم در اینکه اینست و جز این نیست مانع از توجه مردم به آخرت می‌شوند.

«إِنَّ الَّذِينَ يَصْلُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِهِ مَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ»^۳

کسانی که از راه خدا گمراه شوند، عذاب شدیدی به خاطر فراموش کردن روز حساب دارند!

- تباهی خرد و اندیشه

۱- آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی، ره توشه جلد اول، قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (قدس سره)، ۱۳۹۱ص ۳۰۳

۲- محمدی ری شهری، محمد میزان الحکمه جلد ۲ ص ۹۰۹

۳- سوره ص آیه ۲۶

قال علی (علیه السلام): قد خرقت الشهوات عقله: شهوت ها خرد او را تباه کرده است.^۱

- طغیان و سرکشی

قال الله تبارک و تعالی: کلا ان الانسان لیطغی ان رآه استغنی: باز چرا انسان از کفر و طغیان باز نمی ایستد. با تماشای برنامه های مستهجن و محرک جنسی شهوت طغیان می کند و دست به کفر و عصیان و جرم می زند.^۲

- ایجاد پشیمانی

قال صادق (علیه السلام): ان الحسرة و الندامة و الویل کله لمن لم ینتفع به ما ابصر و من لم یدر الامر الذی هو علیه مقیم، انفع هو له ام ضرر؟: حسرت و پشیمانی و نگون ساری برای کسی است که از آنچه بر آن بینایی دارد، بهره نگیرد و نداند کاری که می کند برای او سود دارد یا زیان.^۳

پس از صرف بیهوده عمر در تماشای فیلم های لغو و تأثیر پذیری و خلق و خوی حیوانی پیدا کردن در پایان چیزی جز حسرت و اندوه بر جای نمی ماند.

- تزلزل اعتقادی

در شبکه های مختلف حتی با نام دین به راحتی ایجاد شبهات مختلف کرده و با مغلطه و سفسطه افکنی بدون اینکه مناظره ای یا جواب دهنده ای باشد، به مبانی و ریشه های یک دین حمله می کنند و عده ای از مردم که متأسفانه دارای معلومات کافی در آن بحث نیستند فریب شیادهایی را می خورند که با شیطان قرینند.^۴

- وارونه سازی و پایمالی فضیلت ها

۱- نهج البلاغه خ ۱۰۹ ص ۱۶۰

۲- سوره علق آیه ۶

۳- علامه مجلسی، بحار الانوار ج ۲ ص ۳۰

۴- خیری، حسن، «دین، رسانه، ارتباطات اجتماعی»، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، چاپ اول، ۱۳۸۹، ص ۳۲

در تحت لوای بیان تفسیر یا بیان دستورات الهی آن چنان ارزش‌ها و فضیلت‌های دینی را وارونه جلوه می‌دهند که هر بیننده‌ای فکر می‌کند فقط اوست که راست می‌گوید.^۱

- فراموش کردن یاد خداوند

«قال الله تبارك وتعالى: وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى»

و هر کس از یاد من روی گردان شود، زندگی (سخت و) تنگی خواهد داشت و روز قیامت، او را نابینا محسوس می‌کنیم!^۲

- تمسخر و استهزاء آیات الهی

قال الله تبارك وتعالى: وَلئن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ ابالله و اياته و رسوله كنتم تستهزؤن: و اگر از آن‌ها بپرسند چرا سخریه و استهزاء می‌کنید پاسخ دهند که ما به مزاح و مطایبه سخن رانیدیم. ای رسول بگو به آن‌ها آیا با خدا و آیات خدا و رسول خدا تمسخر می‌کنید.^۳

- پخش شایعات

خداوند متعال می‌فرماید: «وَ إِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِّنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَ إِلَى أَوْلِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَ لَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا»

و چون از ناحیه کفار خبری از امن و یا خوف به این سست ایمان‌ها برسد آن را منتشر سازند، در حالی که اگر قبل از انتشار، آن را به اطلاع رسول و کارداران خویش رسانده، درستی و

۱- نگارش، حمید، و گروهی دیگر، «تبلیغ دین از منظر دین»، زمزم هدایت، قم، چاپ اول، ۱۳۸۳. ص ۵۲

۲- سوره طه آیه ۱۲۴

۳- سوره توبه آیه ۶۵

نادرستی آن را از آنان بخواهند، ایشان که قدرت استنباط دارند، حقیقت مطلب را فهمیده، به ایشان می‌گویند و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود جز مواردی انگشت شمار هر لحظه شیطان را پیروی می‌کردید.^۱

- سخنان جذاب و نفاق انگیز در لوای دین

«وَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَ إِن يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشْبٌ مُّسْنَدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ»

ای رسول تو چون (از برون) کالبد جسمانی آن منافقان را مشاهده کنی (به آراستگی ظاهر) تو را به شگفت آرند و اگر سخن گویند (بس چرب زبانند) به سخن هایشان گوش فرا خواهی داد (ولی از درون) گویی که چوبی خشک بر دیوارند (و هیچ ایمان و معرفت ندارند و چون در باطن نادرست و بد اندیشند) هر صدایی بشنوند بر زبان خویش پندارند. ای رسول (بدانکه) دشمنان (دین و ایمان) به حقیقت اینان هستند از ایشان بر حذر باش، خدایشان بکشد چقدر (به مکر و دروغ) از حق باز می‌گردند.^۲

- فتنه انگیزی و سخنان اراجیف

«لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُواكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَ لَأَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَ فِيكُمْ سَمَاعُونَ لَهُمْ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ»

اگر با شما بیرون شده بودند در کارتان جز فساد نمی‌افزودند و میان شما اراجیف انتشار داده، فتنه‌جویی می‌کردند و (چون) در میان شما زود باوران (نیز) بودند (در نتیجه تحت تأثیر اراجیف آنان قرار می‌گرفتند) و خدا ستمکاران را خوب می‌شناسد.^۳

۱- سوره نساء آیه ۸۳

۲- سوره منافقون آیه ۴

۳- سوره توبه آیه ۴۵

- ایجاد شک و دودلی

«إِنَّمَا يَسْتَنْدِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ»

تنها کسانی که به خدا و روز جزا ایمان ندارند و دل هایشان به شک افتاده و در شک خویش سرگردانند از تو اجازه می‌خواهند.^۱

- تضعیف ایمان‌ها و دعوت به کفر

«وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْتَفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»

بسیاری از اهل کتاب دوست می‌دارند و آرزو می‌کنند ای کاش می‌توانستند شما را بعد از آنکه ایمان آوردید به کفر برگردانند و این آرزو را از در حسد در دل می‌پرورند بعد از آنکه حق برای خود آنان نیز روشن گشته، پس فعلاً آنان را عفو کنید و نادیده بگیرید تا خدا امر خود را بفرستد که او بر هر چیز قادر است.^۲

- ایجاد دهکده جهانی جهت اینکه همه را مطیع هوی و هوس خود کنند:

«وَكَانَ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَكَانَ اتَّبَعَتْ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ»

یهود و نصاری هرگز از تو راضی نمی‌شوند مگر وقتی که از کیش آنان پیروی کنی بگو تنها هدایت، هدایت خدا است و اگر هوی و هوس های آنان را پیروی کنی بعد از آن علمی که روزیت شد، آن وقت از ناحیه خدا نه سرپرستی خواهی داشت و نه یآوری.^۳

۱- سوره توبه آیه ۴۵

۲- سوره بقره، آیه ۱۰۹

۳- سوره بقره آیه ۱۲۰

- در حال کید و فریب

«إِنْ تَمَسَسَكُمْ حَسَنَةٌ تَسُوهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِهِ مَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ»

اگر خیری به شما برسد آن‌ها ناراحت می‌شوند و اگر مصیبتی برسد خوشحال می‌گردند و شما اگر صبر کنید و از خدا بترسید، کید آن‌ها هیچ ضرری به شما نمی‌زند که خدا به آنچه می‌کنید، احاطه دارد.^۱

بند سوم: آسیب‌های ماهواره از منظر آیات و روایات

آسیب‌های ماهواره شامل آسیب‌های فردی، روحی و روانی، خانوادگی، اجتماعی و دینی و اعتقادی می‌باشد که با توجه به احادیث و آیات قرآن مورد بحث قرار گیرد. امروز ما با غول و پرنده افسانه‌ای ۱۷ هزار سر و دست و پای روبرو هستیم که همه دنیا را به هم می‌دوزد و مرتبط می‌کند، غولی که چنگال‌های نحس خود را در بدنه خانواده فرو می‌کند و نگوییم در یک آن بلکه با چند پرده نمایش سفره، خانه و خانواده را بر می‌چیند که اگر برای قدیمی‌ها از این غول می‌گفتی دهانشان از تعجب باز می‌ماند که مگر می‌شود بله امروز سر از قبر در بیاورند و ببینند که این غول چگونه همسران را سر به هوا کرده و رو به طلاق و فرزندان را به اعتیاد و فساد دعوت می‌کند و چطور فرهنگ‌ها را مسخر خود و چطور آداب و رسوم و اعتقادات و ارزش‌ها را به یک باره می‌بلعد و جز خسران زیان تباهی باقی نمی‌گذارد. در این مقاله کوتاه به بخشی از اهداف ماهواره و آسیب‌های ناشی از برخی از شبکه‌ها و همچنین راهکارها توجه شده است.^۲

۱- سوره آل عمران آیه ۱۲۰

۲- اسدی، مرضیه، ماهواره و آسیب‌های فردی و اجتماعی، تهران، انتشاران سروش، چاپ اول، ۱۳۸۹، ص ۳۵

۱- دعوت به نفاق و فسق

قال رسول الله (صلى الله عليه و آله) و اما علامه الفاسق فاربعه الهو ولغو والعدوان والبهتان رسول خدا (صلى الله عليه و آله) فرمود: علامت فاسق چهار چیز است: ۱- لهو گرایى ۲- بیهوده گرایى ۳- دشمنی ۴- تهمت زدن

۲- دعوت به کارهای پست

عن الصادق (عليه السلام) انه سئل عن السفله فقال من يشرب الخمر و يضرب الطنبور از امام صادق (عليه السلام) از کار پست سؤال شد، حضرت فرمود: کسی که مشروبات مست کننده بخورد

۳- دعوت به فساد قلب و نفاق

قال رسول الله (صلى الله عليه وآله) اربعة يفسدن القلب و يبتن النفاق فى القلب كما يبتن الماء الشجر: استماع الهو والبذاء و اتیان باب السلطان و طلب الصيد؛ رسول خدا فرمود: چهار چیز قلب را فاسد می کند و نفاق را در دل به وجود می آورد همچنان که آب درخت را رشد می دهد ۱- گوش دادن موسیقی ۲- قمار کردن ۳- توجه به حکمرانان ظالم ۴- شکار بی جهت.^۱

۴- دعوت به بدی و فحشا و سخنان بی دلیل

اِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَ أَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ؛

او تنها شما را به بدی و فحشاء و گفتن سخنان بی دلیل و نسبت دادن آن به خدا و می دارد.^۲

۵- دعوت به نگاه آلوده و خیانت

۱- شیخ صدوق، خصال، تهران، کتابچی، ۱۳۷۴، ص ۲۷۷

۲- سوره بقره آیه ۱۶۹

ابى جَعْفَرِ ع قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ص رَجُلًا يَنْظُرُ إِلَى فَرْجِ امْرَأَةٍ لَمْ تَحِلَّ لَهُ وَ رَجُلًا خَانَ أَخَاهُ فِي امْرَأَتِهِ وَ رَجُلًا يَحْتَاجُ النَّاسَ إِلَى نَفْعِهِ فَسَأَلَهُمُ الرَّشُوهَ ؛ امام باقر (علیه‌السلام) فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه و آله) لعن کرد مردی را که نگاه کند به فرج زنی که حلال او نمی‌باشد و مردی که خیانت کند به زن برادرش و مردی که مردم به او محتاج شوند و در مقابل از مردم رشوه بخواهد.^۱

نتیجه گیری

در عصر حاضر را که عصر دوم رسانه ها و یا عصر ارتباطات می نامند. پیشرفت علوم و فناوری، چنان رشد سریعی دارد که توان مقاومت در برابر آن به سختی امکان پذیر است و راه اندازی شبکه های متعدد ماهواره ای در سراسر دنیا نیز می تواند موجب نوعی جنگ روانی عظیم گردد. حتی اگر بخواهیم ابعاد منفی را نادیده بگیریم و جنبه های مثبت موضوع مورد بحث را که ممکن است مفید و سازنده هم باشند در نظر آوریم، باز هم این واقعیت وجود دارد که کشورهای دریافت کننده امواج، هیچ گونه نقش و دخالتی در انتخاب برنامه نخواهد داشت و این امر برخلاف اصل حاکمیت دولت ها در عرصه حقوق بین الملل است. هدف شبکه های ماهواره ای تغییر الگوی نگرشی و رفتاری خانواده ها می باشد. این برنامه ها قصد دارند نوع تفکر و بینش سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ما را تغییر دهند و مصرف گرایی را میان تماشاگران نهادینه کنند. این نوع شبکه ها ابتدا مغز مخاطبان خود را تسخیر و در ادامه آنچه خود دوست دارند را به آن ها القا می کنند. شبکه های ماهواره ای به دنبال کانالیزه کردن جریان های فرهنگی هستند به این معنی که تمام جویبارهای کوچک فرهنگی به رودخانه اصلی که جهان بینی آن هاست منتقل شوند. این ها قصد دارند زبان، گفتار و بینش های خرده فرهنگ ها را تغییر دهند و به سمت فرهنگ غرب ببرند. القائات شبکه های ماهواره به مخاطبان خود تا حدی زیاد تأثیر گذار است که به هیچ عنوان نمی توان ادعا کرد بزرگسالان از آسیب

۱- ثقة الاسلام ابی جعفر محمد بن یعقوب بن اسحاق الكلینی الرازی، اصول کافی، ترجمه سید جواد مصطفوی، جلد پنجم، تهران،

های آن مصون هستند و تنها باید نوجوانان و جوانان را در این خصوص واکسینه کرد. سریال های ماهواره ای عاملی در تحول بسیاری از خانواده های ایرانی می باشند، زمانی که اعضای خانواده ساعت ها به مشاهده برنامه های مختلف ماهواره از جمله سریال های خانوادگی می پردازند، رعایت بسیاری از ارزش ها از جمله حریم میان زن و مرد برای آن ها کم رنگ می شود؛ هم اکنون دختران و پسران جوان تحت تأثیر شبکه های ماهواره ای خیلی راحت بدون در نظر گرفتن جنس با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند، به گونه ای که شاهد افزایش ارتباطات نامشروع خانوادگی هستیم و ارزش های خانوادگی که در پناه آن ارتباطات میان زن و مرد نامحرم محدود می شد، کنار گذاشته شده است. در اینجا باید خاطر نشان کرد که امروزه هیچ کشوری بی نیاز از جوامع و کشورهای دیگر نیست و ارتباط متقابل و تعامل سازنده دادوستدهای اقتصادی، فرهنگی، سیاسی از ضرورت های زندگی در جهان کنونی است. ما به ناچار، چه بخواهیم و چه نخواهیم، وارد این مرحله شدیم. ما نمی توانیم مرزهای خود را بر روی دیگران ببندیم، حتی اگر هم بخواهیم نمی توانیم این کار را بکنیم. به جای آن که جهانی شدن و رشد گسترده وسایل ارتباطات جمعی به خصوص شبکه های ماهواره ای را یک خطر تلقی بکنیم خود را برای مواجهه منطقی با آن آماده کنیم. بنابراین جهت گیری هم گرایی جامعه شناسی معاصر به سمت پذیرفتن اهمیت روز افزون استفاده از ماهواره در بخش برنامه های تلویزیونی و امکان استفاده از صدها شبکه تلویزیونی و بالا بردن قدرت انتخاب افراد است، استفاده فزاینده از ماهواره ها به عنوان شاهرگ در فرآیند هویت بخشی و شکل گیری آن در جامعه نقش پیدا می کنند.

منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم، محمودیان، مهدی، بیت القرآن امام علی (علیه السلام)، قم
۲. آزاد، تقی، ۱۳۷۶، رسانه ها و فرهنگ، سروش (صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران)، تهران، چاپ اول
۳. آقاییوسفی، علیرضا و دیگران، ۱۳۸۶، روان شناسی عمومی، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ اول
۴. اسدی، مرضیه، ۱۳۸۹، ماهواره و آسیبهای فردی و اجتماعی، تهران، انتشارات سروش، چاپ اول
۵. اسماعیلی، علی محمد، ۱۳۸۹، جنگ نرم در همین نزدیکی، تهران، انتشارات ساقی، چاپ اول
۶. اشرافی، داریوش، ۱۳۸۰، مشارکت ایران در پخش مستقیم برنامه های ماهواره ای، حقوق بین الملل و پخش مستقیم برنامه های ماهواره ای، به کوشش گروه مطالعات حقوقی سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی، تهران، نشر سروش
۷. امامی حسن، ۱۳۷۱، حقوق مدنی، جلد ششم، تهران، انتشارات اسلامیه، چاپ اول
۸. امام خمینی، روح الله، ۱۳۸۵، تحریر الوسیله، انتشارات مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره). تهران
۹. انصاری، مرتضی، ۱۴۲۹ق، المكاسب، قم، انتشارات مجمع الفکر الاسلامی، چاپ دوازدهم.

۱۰. بابایی، افشین، ۱۳۸۰، حقوق بین‌الملل و پخش مستقیم برنامه‌های ماهواره‌ای گروه مطالعات حقوقی سازمان صدا و سیما، تهران، سروش
۱۱. بروجردی عبده محمد، ۱۳۸۱، کلیات حقوق اسلامی، تهران، انتشارات رهام، چاپ اول
۱۲. پارسا، محمد، ۱۳۸۳، زمینه نوین روان‌شناسی، تهران، انتشارات بعثت، چاپ بیستم
۱۳. ثقة‌الاسلام ابی جعفر محمد بن یعقوب بن اسحاق الکلینی الرازی، ۱۳۵۹، اصول کافی، ترجمه سید جواد مصطفوی، تهران، جلد پنجم، انتشارات علمیه اسلامیة
۱۴. جبارلوی شیستری، کاظم، ۱۳۸۲، تهاجم فرهنگی-آسیبها و راهکارها، جلد اول، تهران، انتشارات نگاه، چاپ اول
۱۵. جعفری لنگرودی محمد جعفر، ۱۳۷۲، دانشنامه حقوقی، جلد دوم، تهران، انتشارات امیر کبیر، چاپ سوم
۱۶. حسن زاده، محمد، رحمت الله فتاحی، ۱۳۸۶، جریان جهانی اطلاعات و چشم انداز ملی ما. فصلنامه کتاب. دوره ۱۵، تهران، شماره ۲
۱۷. خامنه ای، سیدعلی، ۱۳۹۱، مکتوب، تارنمای شخصی، قابل دسترسی در سایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت...العظمی خامنه ای
۱۸. رستگاری، مجتبی، ۱۳۸۵، فرهنگ در ماهواره ها، ماهنامه رشد. تهران